

Використані джерела

1. Кульчицька О. І. Суб'єкти права соціального забезпечення України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. І. Кульчицька ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 20 с.
2. Костюк В. Л. Суб'єкти права соціального забезпечення: поняття, особливості та види / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 2 (12).
3. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навч. посіб. / Б. І. Сташків. – Чернігів : Десна, 2016. – 692 с.
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV // Голос України. – 1999. – 3 листопада.
5. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України : постанова Кабінету Міністрів України // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 139.
6. Про Положення про Міністерство соціальної політики України : Указ Президента України від 6 квітня 2011 р. № 389/2011 // Офіційний вісник Президента України. 2011. – 2011. – № 9. – Ст. 542.
7. Положення про управління Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах, а також про об'єднанні управління : постанова Пенсійного фонду України від 22 грудня 2014 р. № 28-2 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 7. – Ст. 182.

Денег О. П. Теоретична характеристика держави як суб'єкта права соціального забезпечення

У статті визначено поняття держави як суб'єкта права соціального забезпечення. Досліджено його сутність та значення. Охарактеризовано ознаки держави як суб'єкта права соціального забезпечення.

Ключові слова: держава, суб'єкт права, соціальне забезпечення, соціальне законодавство, суспільство.

Denega O. Theoretical characteristic of the state as a subject of social security law

In the article the concept of the state as a subject of social security law is defined. The essence and meaning of it are investigated. Characterized by the features of the state as the subject of social security law.

It is summarized that the state as a subject of the right to social security is a special sovereign territorial form of grouping of a society that carries out the tasks of social security and which, in the right of social security, is a subject, possessing subjective legal rights and obligations and branch legal status, carries out purposeful activity, is capable of producing, expressing and fulfilling the will and having the opportunity to participate in the legal relationships of social security.

The sign of co-ordination is the first of the distinguished competence attributes, which consists in the participation of the state in the right of social security by ensuring the coordination of an extensive system of bodies set up by the state to carry out its functions. This characteristic is similar in nature to a personified person, because it also consists in the fact that the rights and obligations of the state as a subject of social security rights are distributed between the system of bodies specially created for the performance of its functions. The difference lies in the fact that the state not only distributes functions between the authorities, but coordinates their joint activities in such a way that each of them was a specific element of one system. It is a sign of coordination that allows us to consider the state as the subject of social security law in the unity of its elemental composition.

The sign of the security of the state as the subject of social security law is that, if there are grounds, the state as a subject of social security law provides social welfare services to the population that are in accordance with legally established forms. Isolation of this feature is carried out on the basis of the analyzed classification of the subjects of the right of social security. We have established that the state belongs to a group of entities providing various types of social security, which constitute a complex of material, legal, medical, rehabilitation and other measures for individuals in difficult living conditions and in need of out-of-pocket help.

It is summarized that unlike other parties to the law, the state is a complex subject, whose structure is shaped by a system of specially created bodies, between which its competence is distributed. This is precisely why we can explain the low level of attention to this issue in the scientific literature, because domestic scientists mainly consider each element of the system of state social security as an independent unit.

Key words: state, subject of law, social security, social legislation, society.

УДК 349.2

*Микола Іванович Зубрицький,
Генеральна прокуратура України,
кандидат юридичних наук*

ЗМІСТ ТА ВИДИ ЗАГАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Постановка проблеми. Юридична відповідальність, зокрема й юридична відповідальність державних службовців, заснована на певних загальних засадах та основоположних принципах, які скеровують її дію та забезпечують максимальну ефективність. Принципи юридичної відповідальності державних службовців надають змогу якісно притягнути правопорушника до юри-

дичної відповідальності, не порушуючи права та свободи людини, які визначені Конституцією України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед дослідників, які зосереджували свою увагу на проблематиці визначення принципів як юридичної відповідальності, так і юридичної відповідальності державних службовців, варто відзначити таких учених-теоретиків права, як І. Аземша, В. Продаєвич, І. Канзафарова, В. Копейчиков, А. Колодій, В. Очаковський, Я. Крутова, Н. Жукова, К. Кузина, М. Амарян, В. Корельський і В. Перевалов, В. Андріїв, Н. Оніщенко, М. Кравчук, О. Мудрак, П. Матвєєв, Е. Верьовкіна, В. Котюк, О. Скакун, В. Кириченко, О. Куракін, Я. Ячало, В. Московець, Ю. Шемшученко, М. Мелкумян, М. Трофимова, М. Цвік, О. Петришин, П. Алексєєнко, Ю. Буравльов, Ю. Оборотов, Н. Матузова, О. Малько, Л. Коровіна, О. Іванова, Д. Липинський, М. Вітрук та ін.

Враховуючи науковий доробок зазначених учених, все ще необхідно більш конкретно зосередити увагу саме на принципах юридичної відповідальності державних службовців.

Метою статті є характеристика видів загальних принципів юридичної відповідальності державних службовців, а також зміст кожного з них.

Основні результати дослідження. Принцип законності забезпечує можливість визнання діяння правопорушенням лише за умови, якщо воно передбачене законом саме як протиправне; якщо цей закон вступив у законну силу та його зміст є оприлюдненим. Законність відповідальності виявляється у застосуванні міри відповідальності у межах та формах, встановлених законом; у наявності процесуальних вимог застосування відповідальності; у можливості оскарження і спростування незаконних дій та рішень у процесі покладення відповідальності; у можливості недопущення зловживань і помилок при застосуванні матеріальних та процесуальних норм. Сутність законності як принципу юридичної відповідальності виявляється у можливості притягнення до відповідальності лише винних осіб шляхом діяльності компетентних органів держави, у межах визначеного на законодавчому рівні порядку та за наявності нормативно закріплених підстав. Законність виявляється і в можливості покладення відповідальності на дієздатну особу. У зв'язку з цим необхідно зазначити, що, за загальним правилом, юридична відповідальність у повному обсязі настає після досягнення особою 18 років. Однак за окремі різновиди правопорушень відповідальність настає раніше цього віку: кримінальна – з 14 років, адміністративно- та цивільно-правова – з 16 років. Окрім віку для фізичних осіб, важливим є психічний стан, який безпосередньо впливає на деліктоздатність. Для юридичних осіб відповідальність настає з моменту державної реєстрації [1, с. 550]. У контексті розглядуваної теми законність означає наявність правових норм, які визначають для державних службовців певні правопорушення, за які державного службовця буде притягнуто до юридичної відповідальності. Окрім того, принцип законності передбачає, що державних службовців буде притягнуто до юридичної відповідальності лише у встановленому порядку та з дотриманням визначених правил і норм зазначеного процесу.

Принцип справедливості. Справедливість є категорією морально-правової, а також соціально-політичної свідомості, яка являє собою розуміння про належне, відповідне певному уявленню про сутність людини та її невід'ємні права. Обурення несправедливістю – дуже сильне почуття, здатне спонукати людей на бунт, революцію, створення таємних товариств і політичних партій, на боротьбу з несправедливими законами, яка триває часом все життя. Яскравим прикладом справедливості в стародавньому праві слугував принцип «таліону» – око за око, зуб за зуб [2, с. 27]. Це пояснюється тим, що свідомість найчастіше бажає рівної відплати за проступок, особливо якщо цей проступок жорстокий і свідомо скоєний [3, с. 491]. Принцип справедливості в юридичній відповідальності державних службовців означає застосування виключно тих засобів й заходів юридичної відповідальності, які є рівними скоєному правопорушенню, які віддзеркалюють тяжкість вчиненого протиправного діяння.

Принцип справедливості юридичної відповідальності являє собою ідею, основне положення, встановлене в правових нормах, що регламентують юридичну відповідальність, і полягає в рівності, повазі та захисті прав і свобод людини, відповідності нормам права категоріям моралі, здорового глузду та порядності, врахуванні ієрархії особистісних, суспільних та державних інтересів [4, с. 116]. Застосування принципу справедливості юридичної відповідальності передбачає

рівнозначну реакцію держави на вчинене державним службовцем правопорушення й використання засобів державно-владного примусу, які відповідають суспільній шкоді або небезпеці, завданий через здійснення порушення права.

Принцип обґрунтованості. Принцип обґрунтованості базується на відповідності засобів впливу, що застосовує держава до суб'єкта, який порушив чи дотримується вимог норми права, тим цілям, які обумовлені юридичною відповідальністю [5, с. 285]. Безпідставне притягнення до юридичної відповідальності державних службовців є недопустимим та проведення заходів щодо розгляду справи й притягнення посадової особи, винної у правопорушенні, до юридичної відповідальності має здійснюватися на основі наявних реальних фактів.

Принцип обґрунтованості означає необхідність всебічного й аргументованого дослідження обставин справи, встановлення факту вчинення суб'єктом конкретного порушення, дослідження доводів сторін і змісту нормативних актів, на які вони посилаються. Недотримання суб'єктами вказаного принципу призводить, наприклад, до того, що суди, виконуючи під час виборчої кампанії значний обсяг роботи, змушені розглядати явно необґрунтовані вимоги [6, с. 46]. Усі факти, які пов'язані з вчиненням державним службовцем правопорушенням, мають бути всебічно досліджені з метою виявлення наявності протиправного діяння, а також, у певних випадках, шкоди, що була завдана такими діями посадової особи.

На думку Т. Подковенко, принцип обґрунтованості означає, що відповідальність може наступити тільки при реальному здійсненні конкретною особою правопорушення [7, с. 832]. Якщо в діях державного службовця не виявлено ознак правопорушення або злочину, то відсутнє будь-яке підґрунтя для притягнення останнього до юридичної відповідальності й застосування до нього засобів державно-владного примусу у вигляді санкцій.

Принцип своєчасності. Своєчасність відповідальності означає можливість притягнення правопорушника до відповідальності протягом строку давності. Це певний строк, протягом якого здійснюється пошук правопорушника з метою його покарання. Якщо ж винний визначається після завершення цього строку, то відповідальність до нього не застосовується. Ця позиція законодавця відповідає основній меті юридичної відповідальності – забезпечення суспільного порядку та злагоди, а не покарання суб'єкта, який уже став на шлях виправлення і не скоїв повторно правопорушення. Необхідно також зазначити, що в деяких випадках не передбачається строку позовної давності. Це стосується особливо небезпечних злочинів проти людини та людства [1, с. 558]. Окрім того, цей принцип також передбачає якнайшвидший процес розгляду справи та притягнення до юридичної відповідальності державного службовця. З метою недопущення ухилення державного службовця від відповідальності за скоєні ним протиправні дії, мають здійснюватися усі необхідні заходи й дії.

Ю. Кононенко, досліджуючи адміністративну відповідальність, зазначає, що принцип своєчасності адміністративної відповідальності означає можливість притягнення правопорушника до відповідальності протягом періоду часу, не занадто віддаленого від факту правопорушення. Строки давності застосування до особи адміністративних стягнень визначено у ст. 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП): адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня його виявлення, за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення, відповідно до цього Кодексу, підвідомчі суду (судді). Адміністративні стягнення за вчинення корупційного правопорушення може бути накладено протягом трьох місяців з дня виявлення, але не пізніше одного року з дня його вчинення. Після закінчення термінів давності можливість накладення адміністративного стягнення виключається. Також необхідно зауважити, що строки давності, передбачені ст. 38 КУпАП, є абсолютними, тобто вони ніким не можуть бути продовжені, а їх пропуск, незалежно від причин, однозначно виключає накладення адміністративного стягнення [8, с. 85]. Отже, з огляду на наведене, державні службовці, які вчинили правопорушення, мають бути притягнуті до відповідальності якомога швидше, з метою недопущення можливості ухилитися від застосування щодо нього заходів примусового впливу.

Принцип невідворотності. На думку Л. Спиридонова, сутність принципу невідворотності юридичної відповідальності полягає у забезпеченні дієвості права, ефективності його впливу на поведінку людей [9, с. 290]. Норми, які регламентують юридичну відповідальність державних

службовців, мають бути чіткими, конкретними та всеохоплюючими задля найбільш ефективної їх реалізації. Окрім того, важливим є встановлення таких умов, які унеможливають ухилення державних службовців від юридичної відповідальності.

І. Самошенко та М. Фарукшин зазначають, що невідворотністю юридичної відповідальності є не тільки те, що за кожне правопорушення слід застосовувати юридичні санкції, а й те, що жодне правопорушення не повинно залишатися непоміченим та нерозкритим, кожне порушення має підлягати публічному розголосу, потрапити у поле зору держави та суспільства, отримати осуд з їхнього боку [10, с. 174]. Погоджуючись із наведеним науковцями твердженням, хотілося б додати, що невідворотність передбачає обов'язкове притягнення до відповідальності державного службовця у разі порушення ним встановлених правових норм. Держава має продемонструвати, що може застосовувати ті самі заходи і засоби примусового впливу до фактично її складових, як і до звичайних громадян.

Н. Вантєєва вважає, що принципу невідворотності юридичної відповідальності потрібно дотримуватися на всіх етапах її реалізації, а тому до складових його змісту слід віднести такі вимоги: обов'язкове виявлення, розкриття усіх скоєних правопорушень та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності; застосування щодо винних осіб конкретних заходів юридичної відповідальності; безпосередня реалізація зазначених заходів тощо. Про реалізацію принципу невідворотності юридичної відповідальності у кожному конкретному випадку, на її переконання, можна говорити виключно за наявності зазначених складових одночасно [11, с. 121]. Юридична відповідальність, зокрема при її застосуванні щодо державних службовців, буде повністю реалізована лише якщо буде здійснено всі зазначені вище заходи, які передбачають застосування й інших принципів юридичної відповідальності.

Не викликає заперечень і той факт, що невідворотність юридичної відповідальності безпосередньо залежить не лише від реалізуючих її суб'єктів, а й від законодавця. Важливим є забезпечення дотримання цієї ідеї насамперед на рівні правових норм, тому принцип невідворотності юридичної відповідальності висуває свої вимоги до суб'єктів як правотворчої, так і правозастосовної діяльності. Вимоги принципу невідворотності юридичної відповідальності адресовані суб'єктам, що реалізують юридичну відповідальність, за своєю сутністю та юридичною природою є процесуальними, а тому повинні відображатися у правових нормах, які встановлюють порядок реалізації юридичної відповідальності. Ця обставина має враховуватися для грамотного законодавчого оформлення досліджуваного принципу у тексті нормативно-правового акта [12, с. 23–24]. Законодавці мають належним чином формувати зміст правових норм, які визначають юридичну відповідальність державних службовців, задля неможливості існування прогалин та недоліків у правовому регулюванні інституту юридичної відповідальності останніх, через які вони можуть ухилитися від примусових заходів.

Принцип індивідуалізації. Принцип індивідуалізації юридичної відповідальності ставить у залежність відповідальність від поведінки правопорушника до скоєння правопорушення та після його скоєння, передбачає залежність від форми вини, від тяжкості тих наслідків, які спричинені правопорушенням, від тих особливостей, які характеризують цей суб'єкт. Принцип індивідуалізації залежить від загального та спеціального статусу суб'єктів. Р. Хачатуров і Д. Липинський зазначають, що встановлення критеріїв індивідуалізації юридичної відповідальності є результатом дії регулятивної функції юридичної відповідальності. Піддаючись впливу регулятивної функції юридичної відповідальності, принцип індивідуалізації потім впливає на характер та зміст її каральної функції [13, с. 349]. Окрім того, принцип індивідуалізації реалізує диференціацію щодо визначення заходів та засобів примусового впливу, які застосовуватимуться до державного службовця-правопорушника. Принцип індивідуалізації має місце не лише в процесі реалізації її каральної функції, а й залежить від відновлюваної та виховної функцій юридичної відповідальності. Характер виховної функції залежить від низки факторів, насамперед особи правопорушника, форми вини, мети, обставин, які вплинули на скоєння правопорушення тощо [5, с. 286]. Принцип індивідуалізації дає змогу розглянути всі аспекти вчиненого державним службовцем правопорушення та встановити найбільш оптимальну санкцію, яка надасть змогу ефективно реалізувати виховну та відновлювальну функції юридичної відповідальності.

Принцип одноразовості у застосуванні. Що стосується принципу одноразовості відповідальності, то він означає, що за одне правопорушення може бути винесене одне покарання, однак варто наголосити, що це не виключає можливості винесення складного покарання, яке складається з декількох видів, наприклад, підробка, тобто виготовлення виборчого документа невідомою особою чи виготовлення у спосіб, не передбачений законом, внесення до виборчого документа завідомо неправдивих відомостей або будь-яка інша його підробка, а так само використання завідомо підробленого виборчого документа чи виготовленого у спосіб, не передбачений законом, вчинені членом виборчої комісії або іншою службовою особою, а так само завідомо неправильний підрахунок голосів або завідомо неправильне встановлення чи оголошення результатів виборів може каратися позбавленням волі і позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю. Також не є порушенням цього принципу можливість зміни винесеного рішення у вищестоящій інстанції, перегляду за нововиявленими обставинами, а також у разі амністії чи помилування. У всіх перелічених випадках йдеться про відміну попереднього рішення й ухвалення нового. Все це лише стадії процесу реалізації юридичної відповідальності [6, с. 47]. Загалом принцип одноразовості застосування юридичної відповідальності, зокрема щодо державних службовців, означає застосування до правопорушника відповідного заходу примусового впливу лише один раз, без використання його або аналогічного йому в майбутньому.

Принцип доцільності. Принцип доцільності виявляється у досягненні мети юридичної відповідальності шляхом відповідності обраної стосовно правопорушника міри впливу, індивідуалізації засобів покарання залежно від ступеня суспільної небезпеки скоєного, особливостей особи правопорушника та обставин скоєння правопорушення. Доцільність виявляється і у наданій законом можливості державному органу обрати з передбаченої санкцією норми найбільш доцільної у конкретних умовах міри впливу [1, с. 560]. Порушення державним службовцем встановленої норми права характеризується багатьма аспектами, які неодмінно мають бути враховані при застосуванні санкцій щодо нього. Однак важливо передбачити можливі наслідки їхнього застосування та вплив на функціонування відповідного органу державної або місцевої влади.

Висновки. Отже, у процесі реалізації юридичної відповідальності державних службовців важливим є визначення відповідних принципів, які виступатимуть у ролі фундаментальної підтримки механізму негативної реакції держави на вчинене державним службовцем протиправне діяння та застосування до них заходів примусового характеру.

Використані джерела

1. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / О. В. Зайчук та ін. ; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 685 с.
2. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. / В. І. Орленко, В. В. Орленко. – 3-є вид. – К. : Вид-во Паливода А. В., 2008. – 244 с.
3. Івченко В. В. Принципи справедливості та гуманізму у кримінальному праві / В. В. Івченко // Альманах права. – 2012. – Вип. 3. – С. 491–494
4. Липинский Д. А. Общая теория юридической ответственности : дис. ... д-ра юрид. наук. – Самара, 2004. – 487 с.
5. Тарахонич Т. І. Принципи юридичної відповідальності в системі принципів права / Т. І. Тарахонич // Альманах права. – 2012. – Вип. 3. – С. 284–287.
6. Тимошенко І. В. Принципи юридичної відповідальності за порушення виборчого законодавства України / І. В. Тимошенко // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1 (4). – С. 45–48.
7. Подковенко Т. О. Принципи юридичної відповідальності: загальнотеоретичний аспект / Т. О. Подковенко, Л. В. Павелко // Молодий вчений. – 2015. – № 2 (17). – С. 830–833.
8. Кононенко Ю. В. Засади адміністративної відповідальності за порушення права на справедливий судовий розгляд в Україні / Ю. В. Кононенко // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – С. 82–86.
9. Спиридонов Л. І. Теория государства и права : учеб. / Л. И. Спиридонов. – М., 1995.
10. Самощенко И. С. Ответственность по советскому законодательству / И. С. Самощенко, М. Ф. Фарукшин. – М., 1971.
11. Вантеева Н. В. Принципы юридической ответственности (структурно-функциональный анализ) : дис. ... канд. юрид. наук / Н. В. Вантеева. – Ярославль, 2005. – 189 с.
12. Корнієнко А. А. Принцип невідворотності юридичної відповідальності: структурно-функціональний аналіз / А. А. Корнієнко // Право і суспільство. – 2012. – № 5. – С. 21–24.
13. Хачатуров Р. Л. Общая теория юридической ответственности : монография / Р. Л. Хачатуров, Д. А. Липинский. – СПб. : Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2007. – 950 с.

Зубрицький М. І. Зміст та види загальних принципів юридичної відповідальності державних службовців

У статті визначено види загальних принципів юридичної відповідальності державних службовців. Розкрито зміст кожної з них.

Ключові слова: принцип, юридична відповідальність, державна служба, державні службовці, правопорушення.

Zubrytsky M. Content and types of general principles of legal responsibility of civil servants

In the article the types of general principles of legal responsibility of civil servants are defined. The content of each of them is revealed.

Legal liability, including legal liability of civil servants, is based on certain general principles and principles that guide its operation and ensure maximum efficiency. Principles of legal responsibility of civil servants provide an opportunity to bring a perpetrator in a qualitative manner to legal liability, without violating the rights and freedoms defined by the Constitution of Ukraine.

Legality means the existence of legal norms that determine for certain civil servants certain offenses for which a civil servant will be held liable. In addition, the principle of legality implies that civil servants will be brought to legal liability only in accordance with the established procedure and with observance of certain rules and norms of this process.

The application of the principle of fairness of legal liability implies an equivalent reaction of the state to a committed civil servant offense and the use of state-power coercive measures that are in accordance with public harm or the danger caused by the violation of law.

The principle of individualization allows us to consider all aspects of the offense committed by a public servant and to establish the most optimal sanction that will enable the effective implementation of the educational and restorative functions of legal liability.

In the process of implementing the legal responsibility of civil servants, it is important to determine the appropriate principles that will act as a fundamental support for the mechanism of the negative reaction of the state to an illegal act committed by a public servant and the use of measures of a coercive nature to the latter.

Violation of the established rule of law by the civil servant is characterized by many aspects that must necessarily be taken into account when applying sanctions against him. However, it is important to foresee the possible consequences of their use and the impact on the functioning of the relevant state or local government body.

The principle of one-time use of legal liability, in particular regarding civil servants, it means the application to the offender of the appropriate measure of coercive influence only once, without using it or similar in the future.

Key words: principle, legal responsibility, public service, civil servants, offenses.

УДК 342.5

*Наталія Карлівна Ісаєва,
старший науковий співробітник
відділу проблем державного управління
та адміністративного права
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук, доцент*

**ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ**

Постановка проблеми. Розвиток бюджетних відносин в Україні обумовлюється особливостями розвитку держави в сучасний період та напрямом державної політики загалом і у бюджетній сфері зокрема. Бюджетне право призначене забезпечити реалізацію бюджетної політики держави і є інститутом фінансового права, який перебуває на стадії розвитку і вдосконалення. Це стосується як теоретичних, так і прикладних аспектів бюджетного права. Теоретичні питання потребують подальшого поглибленого дослідження, оскільки є основою для вдосконалення законодавства з урахуванням сучасних розробок науки фінансового права. Необхідність переосмислення і деталізації теоретичних понять бюджетного права пов'язана з особливостями розвитку бюджетних відносин, який визначається здійсненням в Україні бюджетної реформи. Бюджетна реформа є важливою умовою для децентралізації влади в Україні. Тому бюджетне законодавство України динамічно розвивається у напрямі закріплення нових форм бюджетної діяльності, а також нових понять та категорій, розроблених, з одного боку, фінансово-правовою наукою, а з другого – зумовлених вимогами практики бюджетної діяльності. Водночас понятійний апарат бюджетного